

כשהכרתו של האדם תהיה ברורה וחזקה שאינו יכול לקחת לעצמו לבד מאומה, הוא לא יחמוד כלום!!!

עול, וריב ומצה עולה על גדותיו. וזה שאמר הכתוב וַיְהִי מִמְחַרְתּוֹ, על ידי דאגת המחר, וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה לְשֹׁפֵט אֶת הָעָם, כי רבו בעם טענות ומענות ונצרכו הרבה לגשת לדיני תורה".

והוסיף לומר, כי כל זה במילי דעלמא שצריך לבטוח בה' ומבלי לחשוב מה יהיה למחר, אכן במילי דשמיא צריך להיות להיפך, שצריך תמיד לחשוב מה יעלה בסופו, וכדאיתא בגמ' (שבת קנג.) "רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך, שאלו תלמידיו את רבי אליעזר וכי אדם יודע איזה יום ימות, אמר להן וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה".

ובזה יתבאר מה שאמר הקב"ה למשה בהכנה לקבלת התורה האמורה בפרשתני וְקִדְשְׁתֶּם הַיּוֹם וּמָחָר (שמות יט, י), שתקדש אותם על ידי שיחשבו על היום ועל מחר, כלומר שמא היום הוא היום שקודם ועי"ז יתעלה מעלה מעלה.

« מה הקשר בין מצורע לגילוח שערות ראשו? »

כתוב בפרשת מצורע (יד, ט) "וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת כָּל שְׁעָרוֹ אֶת רֵאשׁוֹ וְאֶת זָקְנוֹ וְאֶת גְּבוֹת עֵינָיו וְאֶת כָּל שְׁעָרוֹ יִגְלַח וְגו', ולכאורה יש להתבונן מה טעם למצוה זו, והלה כבר ישב בדד מחוץ למחנה מרוחק מכל באי עולם, וטמא טמא יקרא, מדוע לעת כזאת אחרי שכלתה סאת צרותיו ונתכפר לו החטא, עליו לגלח את כל שער גופו, למען ידעו כל הרואים כי מצורע היה.

וביאור הבן איש חי, כי כל ענין טומאת הצרעת בגופו של אדם באה מטומאת נשמתו בעוון לשון הרע הנורא, כמו שאמרו חז"ל (ערכין טז.), שהנגעים באים על עוון לשון הרע. והרי נתבאר שהגורמים לאדם לדבר לשון הרע הם מחשבותיו שנדמה לו שחבירו לקח ממנו מאומה או הפסידו באיזה דבר, בעיני פרנסה או בשאר הענינים שמדמה לו בנפשו שאחד לקח מעמו מאומה, ועל ידי כך הוא בא לדבר עליו רעות. אך לו חכמו ושיכלו להבין שאין אדם נוגע מן המוכן לחבירו אפילו כמלא נימא (יומא לה.), ואין מי שיוכל להשיג את גבולו, מיד יפסיק מלדבר על רעהו כל רע.

וזאת מרמזים לו בזה שיגלח השיער, כי שערות ראשו של אדם נראים כמי ששוכבות זו ע"ג זו, וכאילו אחד תופס מקום של חבירו, אך בשעה שמגלחין את השערות נתגלה שכל שער ושר יונקת חיותה מגומה נפרדת בראש האדם, ואדרבה, איתא בחז"ל (בבא בתרא טז.) "אלמלי שתי שערות יונקת מגומא אחת, היו מחשיכות מאור עיניו של אדם", ומזה ילמד המצורע לקח, שלכל אחד ואחד יש שורש יניקה נפרדת, הן לפרנסתו הן לשאר הצטרכויותיו, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו בכהוא זה, וממילא מה לו כי ילין על חבירו, הרי לא הוא גרם לו לחסרון הפרנסה וכיו"ב, ויעלה בידו להיטהר לגמרי מחטא הלז של לשון הרע.

כי זאת היא תורת האמונה הטהורה, שלכל בריה ובריה נקצב פרנסה ודי מחסורה מן השמים, ולכל בריה יש נימא מיוחדת שמשם הוא מקור

« איך אפשר לצוות 'לא לחמוד'?!?! »

כתוב בפרשה בין העשרת הדברות הלאו דלא תַחְמֹד (שמות כ, יג). והקשו רבותינו הראשונים, כיצד ניתן לצוות על דבר המסור ללב שלא יחמוד מראה עיניו.

ומבאר האבן עזרא בדרך משל, כי כמו שאיש כפרי לא יחמוד בת מלך מאחר שהוא יודע שאין מציאות בעולם שיהא לו שום שייכות אליה, כך המאמין בבורא כל העולמים אשר הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, ואין איש בעולם אשר יוכל לקחת לעצמו ממה שלא נגזר עליו, ממילא לא יחמוד ולא יתאוהו את אשר יש ביד אחרים, כי יודע אל נכון שדבר זה רחוק ממנו, אין לו כל שייכות לזה, וכמו שלא יתאוהו אדם שיהיה לו כנפיים בעופות השמים מאחר שהוא דבר הנמנע במציאות.

ולחיבת הקודש נעתיק חלק מדבריו, וז"ל: "...ככה כל משכיל צריך שידע כי ממון לא ימצאנו אדם בעבור חכמתו ודעתו רק כאשר חלק לו ה', ואמר קהלת וְלֹאֲדָם שְׁלֹא עֵמַל בּוֹ יִתְנַנֵּן חֶלְקוֹ (קהלת ב, כא), ואמרו חכמים (מו"ק כח.), "בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא". ובעבור זה המשכיל לא יתאוה ולא יחמוד וכו', על כן הוא ישמח בחלקו ולא ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו, כי ידע שהשם לא רצה לתת לו לא יוכל לקחתו בכוחו ובמחשבותיו ובתחבולותיו, על כן יבטח בבוראו שיכלכלנו ויעשה הטוב בעיניו, עכ"ל.

וכעין זה כתב גם הספורנו, וז"ל: "יהיה הדבר אצלך לנמנע גמור, כי הנמנע לא יחמדהו הטבע כלל", עכ"ל.

הרה"ק הבני יששכר זי"ע (אגרא דכלה פרשת ויחי ד"ה בפסוק בן יברך ישראל) הרחיב בדבר, וז"ל: "הנה ידוע, כל התורה כלולה בעשרת הדברות, ועשרת הדברות כלולים בדיבור האחרון לא תחמוד, והיינו להתרצות בגזירותיו יתברך אשר מנע ממנו הטוב ההוא הניתן לחברו, ולחשוב כי הוא יתברך הוא לבדו היודע (מהו) הטוב והנאות (הראוי) לכל אדם, ולא יקנא את חבירו וכו'. והוא כאשר ישפיע השי"ת טובה אל האדם, לא יבקש בזה תאוה וכבוד ויבוא להתגאות על חבירו בזאת הטובה, רק אדרבה יכנע לפני בוראו ויחשוב כי הוא מצד החסד מבוראו עליו", עכ"ל. והיינו שבאמונתו יכיר שטובת חברו אינה טובה עבורו כלל.

כיו"ב הטעים עוד על זה בספרו **דרך פיקודך** (מצות ל"ח לחלק המחשבה אות ב), וז"ל: "כי אם היה מאמין בזה (בהשגחת הבורא ובידיעתו), למה יתאוה, והלא תראה שלא יתאוה האדם שיהיה לו ד' רגלים כבהמה, (ומדוע), כי אין זה מגדר האדם, כן הוא הענין בהתאוות האדם למה שיש ביד חבירו, ואינו שלו יש חסרון באמונתו בזה, אינו מאמין שהבורא כל בראו בחכמה, ומזמין לו הטוב הנאות (הראוי) לו, והשאר שאינם בידו אינם טובים לו, והבן הענין", עכ"ל.

על דרך זה מבאר החתן סופר (הובא בפתחה לשו"ת חתן סופר) לבאר בלשון הכתוב בפרשתו וַיְהִי מִמְחַרְתּוֹ וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה לְשֹׁפֵט אֶת הָעָם (שמות יח, יג), וז"ל: "כי על ידי חסרון האמונה ודאגת המחר, בא האדם לחמוד ממון שאינו שלו ולידי מריבה עם אחרים, וכמליצת לשונו אין אמונה ועושה

"ובאמת ראינו דאף יעקב אבינו חשש מזאת ואמר "אולי ימשיני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה", ואין זאת אלא נס גלוי שרצה הקב"ה שלא יכיר יצחק בכך ויתן הברכות ליעקב, ובאמת מפורש זאת בתרגום אונקלוס שמפרש דהא שאמרה רבקה ליעקב עלי קללתך בני "עלי אתאמר בנבואה דלא ייתן לוטיא עלך", והיינו שללא הגילוי בנבואה שלא יחולו הקללות על יעקב לא היתה מטעתו בהלבשת בגדי העזים על ידו ועל צוואריו, כי בודאי שבדרך הטבע לא יכול מעשה זאת לגרום שיצחק לא יכירם."

"ומעתה צריך ביאור, לאחר שנגלה הדבר בנבואה לרבקה, מדוע הוצרך כלל לעשות שינוי זה ולהלבישו חלקת העזים, ובפרט שעצות אלו אין בכוחם לעזור כלל."

"אלא מבואר לנו יסוד גדול בדרכי העבודה, שלמרות הנס הוצרכו לעשות השתדלות ע"י סיבות, ואף שהסיבות אין בהם מאומה והכל נס, מ"מ אין לזה שייכות לפעולות האדם, ויסוד זה חייבים אני לדעת בכל מעשינו ופעולתינו שכולם רק סיבות כאלו שאין בכוחם לפעול מאומה, והכל נס וקצוב מראש מאת הקב"ה, וכל פעולתיו הם רק כי כך רצון הקב"ה."

ומוסיף ואומר "וכתב החובות הלבבות (בשער הבטחון פ"ג) "ולא יוסיף ולא יגרע על מה שגזר הבורא יתברך בכמותו ואיכותו", ועיי"ש במפרשים "זומנו ומקומו, אין מרבה על מה שגזר במיעוטו ולא מאחר על מה שגזר להקדימו ולא מקדים על מה שגזר לאחרו, ומה שיהיה מן הדברים הוא אשר נגזר וקדם בתחילת הידיעה, אלא שלכל הגזירות הקודמות בידיעת הבורא סיבות ולסיבות סיבות. ומי שאינו מבין עניני העולם יחשוב כי הסיבה המתחדשת מחייב שינוי הענינים והתהפכותם וכו', כאשר נראה הגרגיר אחד מן החטה מצמיח שלש מאות שיבלים, ובכל שיבולת שלשים גרגרים, ויהיה הגרגיר האחד סיבה לעשרת אלפים, היעלם כי כח הגרגיר חלוש מעשות כמות זו", [עכ"ל החובות הלבבות].

"והיינו, שהרי נראה בודאי שאין בכח הגרגיר לעשות כל זה, אלא ע"כ שרק הקב"ה עושה כל זאת, ורק כך רצונו יתברך שיזרע את הגרגיר באדמה, אך האדם חי לפי מראה עינו, וכיון שרואה שהוצרך לסיבות, אינו מסוגל להבין כי אין בכח הסיבות מאומה, וטועה וסובר כי הסיבות הם הפועלים ועושים הכל, וע"ש עוד בחובות הלבבות "אך כאשר נתבונן ונעמיק בזאת, נידע להבין כי אין הסיבות אלא רק דרך לקיים רצון השי"ת", עכ"ל המתוק ב'אור יחזקאל'.

ובא וראה, שכדי שיצא מכח אל הפועל ויקבל כל אחד המגיע והמוכן לו, מסובב הקב"ה שיעשה גם דברים משונים, וכמו שכ' במדרש (במדב"ר כה, ו) במעשה דפינחס וזמרי "והמה בכים" והוא עומד כנגד ששים רבוא, (שמות לב, כ) "ויקח את העגל אשר עשו", ורפו ידיו, אלא בשביל פינחס שיבוא ויטל את הראוי לו."

והגאון ר' שמחה זיסל ברוידא זצ"ל (בספרו שם דרך) מבאר, דמכאן נלמד עד כמה מדוקדקת היא ההשגחה הפרטית, ולעולם לא נתבטל מה שמגיע לו לאדם, עד כדי כך, שכדי שגיע אדם למקומו ויקבל את מה שמגיע לו, יעשה הקב"ה פלאות כדי שיקבל את שלו, וכדוגמת דבר מופלא הלזה, שרבן של ישראל שבכוחו העצום והרב כבר עמד כנגד ששים רבוא במעשה העגל, ואפילו כנגד שרפי מעלה התייצב איתן כשעלה לקבל את התורה, וכעת נעלמה ממני הלכה זו 'שכל הבעל ארמית קנאין פוגעין בו' אך ורק כדי שתהיה אפשרות שפינחס יזכה ויטול את הראוי לו.

חיותה, ומכיון שכן, מדוע ירדוף יומם ולילה אחר פרנסתו המוכנת ומזומנת לו ממילא, והרי בריבוי השתדלות לא יוסיף לעצמו מאומה, מדוע ייגע לריק, אין עליו אלא לעשות השתדלות לצאת ידי חובתו כמו שנצטווה, ואף אחר זאת ידע נאמנה שלא ההשתדלות מסבבת את הפרנסה אלא מגזירת שמים היא באה לו.

וכמו שמדגישו הבן איש חי (בן יהודע יומא לה). במה שדייקו חז"ל להתבטא בלשון 'אין אדם נוגע במוכן לחבירו' ולא אמרו אין אדם נוטל או לוקח מחבירו, שאכן דברי חז"ל הם כפשוטם, שלא רק שאין האדם יכול לקחת מחבירו מאומה, אלא גם אינו יכול אפי' לנגוע במוכן לחבירו כמלוא נימא, ומביא מקרה שהיה במקום מסוים, שהיו רגילים בני האדם לנפוש שם בימי הקיץ, וכל אחד היה תוקע את אוהלו בקרקע ביתדות, וכך היה מנהגם כל שנה ושנה, והנה שנה אחת בא אדם אחד ותקע אהלו באותו מקום, רק במרחק של טפח אחד בלבד, ומצא צלחת מלאה אבנים טובות, וזהו שמכיון שלא היו מוכנים לאנשים אחרים הם לא יכלו אפי' לנגוע בזה.

ואדרבה, הבעלי מוסר אומרים, ומביאים משל מאותו הסוס שרוקע ברגליו כאשר הוא עומד על שפת הנהר לשתות מים, כיון שמתוך המים נשקפת לו דמותו, והוא חושב שזהו סוס אחר העומד כנגדו ומכלה את המים שהוא רוצה לשתות, ובזה שהוא רוקע ברגליו ומנסה למנוע מהסוס האחר לשתות, הרי הוא מקלקל לעצמו שכן המים מתערבים עם החול והבוץ שבתחתית הנהר, ושוב אין המים ראויים לשתיה.

כך גם האדם, לפעמים הוא חושב שהוא יכול במעשיו 'לעזור' לעצמו ולמנוע מחבירו שלא יקפח את פרנסתו, ולכן הוא עושה השתדלויות ותחבולות שונות ומשונות, הכל כדי למנוע מחבירו את מה שהוא חושב שהוא לוקח ממני, וכתוצאה מכך הוא באמת מקלקל ומזיק רק לעצמו, שהרי לחבירו אינו יכול להזיק כלל כי אין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו כמלא נימה, אולם לעצמו יכול גם יכול להזיק ולהפסיד, כי האדם במה שנוגע לעצמו יש לו בחירה, ובמעשיו הקלוקלים שלו, הוא יכול להפסיד ולגרום נזק ועוני ח"ו לעצמו.

« איך לקחה רבקה כזה סיכון לסמוך על תחפושות כה גרוע...! »

וכאשר מתבוננים בכל הפרשה של הברכות שלקח יעקב מעשיו במרמה, רואים בעליל את ההיפך הגמור, איך שהכל נגזר משמים, ובאמת לא לקח יעקב מעשיו כלום, והכל היה מוכן ומזומן רק לו.

וכמו שמתבאר בארוכה בשיחותיו של הרה"ג ר' יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל (בספרו אור יחזקאל, אמונה ע' טו), וז"ל: "וכאשר נתבונן מעט נראה דברים נפלאים, שהרי ביקש יצחק ליתן הברכות לעשיו, ולא הועיל לו מאומה, ובירך יצחק את יעקב, כי סבר יצחק שעשיו עומד לפניו ולא יעקב, והדבר תמוה והרי היאך יתכן

שיצחק יטעה בכך, והלא בעת נתינת הברכות היו יעקב ועשיו בני ס"ג שנה, והיאך זה שאב חי יחד עם בניו ס"ג שנה ואינם מכירים, ויכול לטעות ולהחליף אחד בחבירו, והלא אף אדם גס ופשוט היה מבחין בזה, ועל אחת כמה וכמה יצחק אבינו, והרי אף ברמז דק יכולים להבחין בכך, כי חלוקים הם בקול ובמראה ובניגון ועוד, וביותר שיצחק אבינו ביקש לידע זאת ולהבחין ביניהם, וכדכתיב "גשה נא ואמשך, האתה זה בני עשיו אם לא", ואמר "הקול קול יעקב והידים ידי עשיו", ומ"מ לא הכירו כי היו ידיו כידי עשיו אחיו שעירות."